

AÇILIŞ KONFERANSI

Velhi KOÇ

**Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinin
Kıymetli Öğretim Üyeleri Sayın Davetliler ve Genç Arkadaşlarım:**

Akademimiz Başkanı Sayın Profesör ORHAN OĞUZ'un davetini kabul ederek bir konuşma yapmak üzere karşınıza gelmiş bulunuyorum.

Bu, konuşmamda Dünya Sermaye Piyasası, Sermaye Piyasasının Türkiye'deki durumu ve benim neler yaptığımı izaha çalışacağım.

Sermaye Piyasası hepinizin bildiği veçhile Şirketlerin, Bankaların, Hükümetlerin hisse senetleri ve tahvillerinin piyasasıdır. Bu piyasa her memlekette toplu bir yerde ve yapılan muameleleri tes-cil için ismine Borsa denilen teşekküllerin bulunduğu yerlerde yapılır.

Bir Şirket işini büyütme istediği takdirde para ihtiyacını temin etmek için hisse senedi veya tahvil çıkarır; bu Borsalar vasıtasıyla satar veya yeni bir Şirket kurulacaksa Şirketin kurucuları isimlerini, yapacakları işi, koyacakları sermayeyi, işin mahiyetini ve rantabilitesini gösteren broşürler neşrederek Bankalar veya bu işler ile meşgul Şirketler vasıtasıyla hisse senetlerini piyasaya arz ederler Bankalarda bu işle meşgul olan servisler işin mahiyetini tetkik ettikten sonra müşterilerine tavsiyelerde bulunurlar. İstiyenlerde satın alırlar.

Sermaye Piyasasını idare eden Borsaların muamelelerini matbuat vasıtasıyla halk çok yakından takip eder. Elinde bulunan hisse se-

netlerini Borsacısının fikrini aldıktan sonra muhafaza eder veya satar.

Hisse senedinin kıymeti düşmüş ise bu işler ile meşgul müesseselerinin dergileri sebeplerini izah eden yazılar neşrederler.

Eğer hisse senetlerinin fiatlarında umumi düşüklük var ise bunu memleketin İktisadi ve Siyasi gidişinde ararlar.

Son bir sene zarfında bilhassa İtalya ve Fransız hisse senetlerinde % 50 ye kadar fiat düşenleri olmuştur. Bu tamamıyla iş başında bulunan Hükümetlerin tutumuna hamledilmektedir.

Hülasa Sermaye Piyasasının hareketi o memleketin politik ve Ekonomik gidişini gösteren ayna olarak kabul edilmektedir.

Bu gün Dünya çapında Siemens gibi, Ford gibi, Fiat gibi, büyük kumpanyaların kurucularının ailelerinde % 25 - 30 nisbetinde bir hisse vardır, bakiyesi tamamıyla halkın elindedir.

Bu üç büyük Şirket profesyonel idareciler tarafından sevk ve idare edilmektedir. Her biri her on sene zarfında bir misli büyümektedir.

Büyüdükçe de memleketin İktisadi, Sosyal durumlarında büyük roller almaktadırlar.

Amerika'da tanıdığım dostlarımdan aldığım bilgiye göre, Amerikan halkı paralarını Sermaye Piyasasında üç şekilde kullanmaktadırlar. Birincisi, çok sağlam olan, az kâr dağıtan ve zamanla hisse senetleri kıymetlerinin yükseldiği Şirketlerde. İkincisi, fazla kâr dağıtan, hisse senedinin kıymetinin birden yükselmesi ve düşmesi evvelden tahmin edilemiyen Şirketlerde. Bir kısmı da, az fiat veren fakat istendiği anda paraya çevrilebilen, Devlet ve Banka gibi müesseselerin tahvillerinde. Bu suretle üç kısma dağıtmakla rizikolarını azaltmış bulunuyorlar..

Şimdi Türkiye'mizdeki duruma geçiyorum. Şu muhakkak ki, ileri gitmiş memleketlere nazaran çok geri kalmış bir memleketiz.

Akdeniz havzasında her bakımdan bizim kadar güzel bir memlekete sahip olmıyan komşularımızın bizden çok ileri gitmiş olduklarını, oralara gidip gördükçe, içim sızlamaktadır.

Bu memlekette her sahada yapılması icap eden çok büyük işle-

rimiz vardır. Bu işlerin başarılması, Siyasi istikrara, ahenkli, sistemli çalışmaya ve paraya muhtaçtır.

Yapılacak işlerin, bugün piyasada çalışan iş adamlarının sermayeleri ile ve Bankalardan temin edecekleri kredilerle başarılmasına imkân yoktur.

Hisse senetlerinin, halk ve ufak tasarruf sahipleri tarafından alınmasıyla büyük Şirketlerin kurulabileceğine ve bu sayede hem paraların sahiplerine iyi gelirler getireceğine ve hemde memleketin bir çok ihtiyaçlarının bu suretle temin edilmiş olacağına inanıyorum.

Bütün mesele halkı inandıracak teşekküllerin meydana çıkması ve muvakkat bir zaman içinde olsa, bu para sahiplerine, bu Şirketlerden aldıkları hisse senetlerini, ihtiyaçları olduğu zaman, aldıkları fiatla satabileceklerine ve kendilerine muayyen bir faiz temin edileceğine dair garantiler vermek icabeder.

Halk bu davaya inandıktan, kendisinin aldatılmadığını ve gelir getirdiğini gördükten sonra, rahatça paralarını sermaye piyasası denilen hisse senedine yatırır.

Benim küçüklüğümde memlekette Osmanlı Bankası, Fransız Crédit Lyonnaie Bankası, Ziraat Bankası vardı. Babam tasarruf ettiği paraların bir kısmını evdeki dolabın bir tarafına saklar, bir kısmını, çalınır ve kimse görmesin korkusuyla evimizin bodrumundaki mahsende yer kazar, bir küpçüğün içine altınları koyar, ağzını kapar ve üzerine iyice toprak getirdikten sonra, belli olmasın diye bir tahta ve üzerinede evin erzakı bulunan çuvallardan birisini koyardı.

Bunu niçin böyle yaptığımı bir türlü çözemedim. Biraz büyüdükten sonra kendisine sordum: «Paramız olduğunu kimse görmezsin, bilmesin, nazar değer, düşman kazanırız» dedi.

Biraz daha büyüdükten sonra, babamın paralarını İstanbul'a gelerek Crédit Lyonnaie Bankasına yatırdığımı gördüm. Sebebini sordum: «Gavur Bankası, kimse duymaz, sağlamdır» dedi.

O vakitler Ankara Ziraat Bankasının Şubesi vardı. O da öyle zannediyorum ki en çok Zirai işlerle meşgul olurdu ve Resmi bir daireden farkı yoktu.

Bunun ile şunu belirtmek isterimki o vakitler halk parasını Bankaya koymaya korkar ve memlekette istifade edemezdi.

İstanbul'un işgali ve ATATÜRK'ün Anadolu'ya geçmesinden sonra Ankara Merkezi Hükümet oldu ve 1924 senesi 26 Ağustosunda ATATÜRK Ankara'lıları davet ederek 500.000 lira sermaye ile İş Bankasını kurdu. Bu Banka çok iyi çalıştı.

Arkasından bir çok bankalar kuruldu. Halk parasını korkmadan Bankalara yatırmaya ve buradan faiz almağa alıştı.

Bu sayede toplanan paralarla bu gün Bnkaların iştiraki ile veya kredi vermek suretiyle bir çok Şirketler kuruldu, fabrikalar yapıldı ve bu paralar çalışmaktadır.

Bu gün halk, memleketin Siyasi durumu ve bir biri arkasına mali kanunlarda yapılan değişiklikler dolayısıyla parasının mühim bir kısmını saklamaktadır.

PARA KORKAKTIR. yüzde yüz emniyet ister. İşte biz bu memlekette sermaye piyasasını teşekkül ettirmek istiyorsak, halkın emniyetini sağlayacak kanun ve kararları almak mecburiyetindeyiz.

Geçen sene Sermaye Piyasası hakkında konferans vermek üzere İsrail'den gelen bir Maliyeci ile Türkiye Sermaye Piyasasını etüd etmek üzere Amerika'dan gelen bir heyet görüşlerini bildirdiler, bazı tavsiyelerde bulundular. Bizdeki aksak noktaları tespit ettiler. Bunlardan aklımda kalan bir kaç tanesini misal olarak vermek istiyorum:

- 1 --- Hemen bütün gelir unsurları için bazı şartlarla muafiyet veya istisna hadleri kabul edildiği halde hisse senetleri gelirleri için en küçük ölçüde dahi bir istisna haddi tanınmamış olması,
- 2 --- Yıllık beyannameye tabi olmayan veya diğer gelirleri için servet beyannameyi de vermeyen bir şahsın muayyen bir miktarda temettü geliri olduğu takdirde yıllık beyannameye ve dolayısıyla müterakkiyete tabi olması ayrıca da servet beyannameyi vermek külfetine maruz bulunması,
- 3 --- Şirketlerin zararlar tavsiyesi halinde ellerinde bu Şirketin hisse senetlerini bulunduran hususi şahısların, bu zararları diğer gelirlerinden mahsup edememeleri,

- 4 -- Hisse senetleri ihraç eden şirket veya satışa tavassut eden müessese tarafından muayyen müddet içinde geriye alınmasına imkân veren sistemin Ticaret kanunumuzda yer alması,
- 5 — 500 liradan daha küçük kıymette hisse senedi çıkarılmaması.

İsrail gibi sermaye piyasası geliştirmekte olan memleketler, kuruluş yıllarında emlak yatırımlarını teşvik eden, bu gibi engelleri kaldırmayı esas ittihaz etmişlerdir.

Ümit ederimki bu mahsurlar Hükümete duyurulduğu ve buna ait karar ve kanunlar sür'atle çıkacaktır.

Bu gün Türkiye'de ismen bir esham ve tahvilat borsası var ise de bu borsa lâyiki veçhile işliyememektedir. Halkın buna karşı ilgisi yoktur. Hattâ ne demek olduğundan dahi haberdar değildir.

Halkta Devletin ortak olduğu Şirketlere karşı bir korkaklık vardır. En son misâl; alâkası olmadığı halde Ereğli Demir Çelik Şirketinin, Hükümet Şirketidir diye çok sağlam ve iyi bir iş olmasına rağmen dört sene zarfında 100 milyon liralık hisse senedinden ancak 70 milyonunun satılmasıdır.

Sermaye piyasasına her hangi bir Şirket veya müessesenin hisse senetleri satışa çıkarıldığı zaman halkın emniyetini sağlayan, meselâ Sinaî Kalkınma Bankası gibi bir bankanın şirketin bünyesi hakkında izahat vermesi ve tavsiye etmesi icap eder.

Her şirket kuran parlak ilânlarla hisse senetlerini satışa çıkarır ve bunlar içerisinde de bilâhare büyük falsolar olursa, halkın itimadını kaybeder ve sermaye piyasası doğmadan ölür. Onun için başlangıçta bu işe çok dikkat edilmesi lâzımdır.

Şimdi KOÇ teşkilâtı olarak bu güne kadarki durumumuzdan ve KOÇ - HOLDİNG'i kurmak suretiyle sermaye piyasasının kurulması için bilfiil attığım bir adımdan bahsedeceğim.

1916 senesinde Ankara'da Karaoğlan Çarşısında, evimizin al-

tında, pederimin küçük bir sermaye ile açtığı bakkal dükkânı mevzularını yavaş yavaş değiştirdi.

1917 den itibaren babamın yanında çalışmaya başladım. Bir kaç sene zarfında itimadını kazandım ve 1926 senesinde bu dükkân bana devrolundu. Koçzade Ahmet Vehbi olarak işe başladım.

İşlerim inkişaf etti. 11 sene sonra 1937 de KOÇ Ticaret T.A.Ş. ni kurduk. Her gün işlerim biraz daha gelişti. Bu Anonim Şirketten kazandığım paralarla çeşitli şirketlere ortak oldum, çeşitli mevzularda yeni yeni şirketler kurdum, iş büyüdü.

Bir taraftan çalışıyor, diğer taraftan iç ve dış memleketlerde benden evvel kurulmuş firmaların durumlarını tetkik ediyordum.

Avrupa'nın büyük firmalarının uzun yıllar nasıl ayakta durduklarını tetkik ettim. Müesseseyi şahsımla kaim olmaktan çıkarmanın en doğru yol olacağı kanaatine vardım. 12 Aralık 1963 günü Koç Holding Anonim Şirketi kuruldu.

Şimdi size kısaca, Holding'in ne olduğunu izah etmek istiyorum:

Holding çeşitli şirketlerin sermayelerine iştirak ederek hisse senetlerine sahip olan, kendi geniş imkân ve tecrübeleriyle bu şirketlerin sevk ve idarelerine müzahir bulunan, yol gösteren bir teşkilâttir. Umumiyetle Holding Şirketlerinin gayesi hissedarı buldukları şirketlere, hukuk, mühendislik, sevk ve idare, teknik hizmetler ve finansman yardımı sağlamaktır. Değişik sahalarda çalışan şirketlere yatırım yapan Holding'lerde ise önemli bir başka gaye de rizkin dağıtılmasıdır. Muhtelif şirketlerin hisse senetlerine sahip olan Holding'in hisselerine sahip bulunan elbette rizk unsurunu dağıtmış olacaktır. Bu da Türkiye gibi Ekonomisi sert iniş çıkışlar gösteren memleketler için çok önemlidir.

Türkiyede Sermaye Piyasası kurulması için mevcut kanuni ve sair engellerin kaldırılması için gerekli tedbirler alındıktan sonra KOÇ - HOLDİNG A.Ş. hisse senetleri sadece içine aldığı şirketlerde çalışan idareci, memur ve işçiye değil halka satışa arz olunacaktır. Bu suretle Sermaye piyasasının gelişmesine hizmet edebileceğimize inanıyorum.

Sermaye piyasası hakkında görüşlerimi size umumi hatları ile

ánlatmaya alıştığ. Muhterem Profesörlerin bu konuda daha aydınlatacakları muhakkaktır.

1964 - 1965 senesi ders yılının hepiniz için başarılı olmasını dilerim.